

JAARBOEK

VAN HET

KONINKLIJK NEDERLANDSCH GENOOTSCHAP

VOOR

MUNT- EN PENNINGKUNDE

ONDER DE ZINSPREUK

„Concordia res parvae crescunt”

TE

AMSTERDAM

XVIII. 1931.

AMSTERDAM

P. A. HEMERIJCK

(A. T. KLEEREKOPER)

1931.

Numismatiek van Zierikzee.

(Geboortepenning van PIETER DE CANTER, Eerepenning van de Jonge Schutterij van St. Sebastiaan te Zierikzee aan HERMAN CLAASZ. DE HUYBERT vereerd, over „Krabbeelaars” als beloningsgeld aan Zierikzeesche stadsdienaren).

a. Geboortepenning van PIETER DE CANTER.

De Provinciale Zeeuwsche Middelburgsche Courant van 16 Augustus 1930 bevatte in een kort bericht de nieuwe aanwinst van het onlangs te Zierikzee opgerichte gemeente-museum, dat op den bekenden merkwaardigen zolder van het raadhuis aldaar is gehuisvest. Onder de geschenken trof ik een ovalen penning aan, de geboorte op 4 November 1622 vermeldende van PIETER DE CANTER te Zierikzee, die door den heer A. C. DE KANTER te 's-Gravenhage aan genoemd museum was geschonken. In het courantenbericht werd het vermoeden geuit, dat de medaille door ANTHONIS VAN DER WILLIGEN zou zijn gegraveerd. Dit maakte voor mij het stuk van meer gewicht en een nader onderzoek gewenscht. Op mijn verzoek ontving ik van den gemeente-archivaris, den heer P. D. DE VOS, er een photographische afbeelding van, waarbij over den persoon in quaestie eenige bijzonderheden waren gevoegd, die niet in het door den heer DE VOS geschreven standaardwerk „*De Vroedschap van Zierikzee van de tweede helft der 16e eeuw tot 1795*”¹⁾,

¹⁾ Uitgave en druk van firma G. W. DEN BOER. Middelburg 1931.

voorkomen. In de 9de aflevering van dit werk komt onder No. 211 een JACOB DE KANTER ¹⁾ voor, die, behalve andere betrekkingen, herhaalde malen het burgemeesterambt van Zierikzee heeft bekleed. Diens vader was PIETER DE CANTER, voor wien de bovengemelde penning is vervaardigd.

Alvorens iets over den persoon van PIETER DE CANTER mede te deelen, laat ik de omschrijving van dezen verguld zilveren draagpenning volgen:

Voorzijde: In het veld het wapen der familie DE KANTER ²⁾, zijnde: in zwart een gouden keper, vergezeld van een gouden breedarmig kruisje rechts boven; van een gouden staande afnemende maan links boven en van een gouden Sint Jacobsschelp onder den keper. Het helmteeken, een liggende wassende maan, is bovenaan zichtbaar. De dekkleeden komen op den penning echter niet voor. Ook zijn de kleuren er niet op aangegeven. Het wapenschild is van boven door linten aan een dubbele rij bladeren vastgehecht, die aan den onderkant zijn samengebonden en het omgeven.

¹⁾ De naam van dezen JACOBUS DE KANTER komt voor op een looden of tinnen penning, afgebeeld in Mr. J. DIRKS' *Noord-Nederlandsche gildepenningen* onder No. 7, op plaat 139. De penning bleef onverklaard. In den vijfden jaargang van het *Tijdschrift van het Nederlandsch Genootschap voor Munt- en Penningkunde* heb ik het stuk kunnen toeschrijven aan het Bakkerinmengilde of dat van ST. LUCIA te Zierikzee, dat genoemden JACOBUS DE KANTER tot overdeken had. De bakkers aldaar hadden ST. OUTBAERT of AUTBAERT, ook wel OUDENBAERT geheeten, tot beschermheilige.

²⁾ Genomen naar de omschrijving van het wapen, voorkomende op blz. 787 van „*De Vroedschap van Zierikzee*”.

De keerzijde heeft dit gegraveerde opschrift:

Pieter .
 De . Canter .
 Geboren . den .
 4 . nouember .
 1622 .

Bovenaan een ornament, dat hier de plaats inneemt van het helmteeken, bestaande uit een uit rondjes gevormd kruisje door twee krullen geflankeerd, die den vorm hebben van een rechte en een omgekeerde C. Mogelijk doelen deze op den naam DE CANTER. Met oog en ring. Gegraveerd. Afmetingen 39 × 30 m.M.

Verz. Gemeente-museum Zierikzee. Zilververguld.
 Pl. III. No. 1.

De Zierikzeesche familie DE CANTER is uit Brugge afkomstig. Mogelijk vertrok ten gevolge der Spaansche troebelen een zekere PHILIPS DE CANTER, kleermaker van beroep, 3 Februari 1588, met zijn vrouw CATHARINA STRYNES en zijn beide zoontjes JACOB en JAN naar Zierikzee, waar hij in het Poortterboek werd ingeschreven. Het echtpaar betrok een woning in de Potstraat en kreeg verscheidene kinderen, waaronder als No. 1 een JACOB DE CANTER voorkomt, die de vader is geworden van onzen PIETER. Diens moeder was ABIGAËL PIETERSDR., die 5 April 1614 met JACOB DE CANTER is getrouwd. Hun oudste kind, een zoon, PIETER genoemd, werd volgens den penning, 4 November 1622 geboren. Zes dagen daarna, op 10 November, had de doopplechtigheid plaats.

Het doopboek der Hervormde Gemeente te Zierikzee,

loopende van November 1621 tot 20 Mei 1622, zegt hierover het volgende:

„Een kint gedoopt, PIETER, vader JACOB DE CANTER, moeder ABIGAËL PIETERS. Getuigen: ANTHONIS VAN DER WILLIGEN, DYNGENKEN DE CANTER, JANNEKEN HEYNDRIX”.

Wij mogen aannemen, dat ANTH. PIETERSZ. VAN DER WILLIGEN als vriend van den huize de doopacte zal hebben onderteekend. Dit maakt het wel waarschijnlijk, dat hij niet alleen den penning zal hebben gegraveerd, maar dezen aan de bevriende ouders ter herinnering zal hebben aangeboden. Een zekerder bewijs, dat de medaille door VAN DER WILLIGEN gegraveerd is, kan men in de schrijfwijze der letters vinden, waarvan sommige een zeer eigenaardigen vorm hebben — zie bijv. de gekrulde hoofdletters P en R, alsmede o.a. de kleine t^s en r^s — en die men op met zekerheid door VAN DER WILLIGEN ontworpen gedenkpenningen juist zóó geschreven terugvindt¹⁾.

PIETER DE CANTER werd, evenals dit zijn vader en grootvader waren geweest, kleermaker van beroep, maar kan slechts korten tijd het onderricht van zijn vader hebben gevolgd, daar hij dezen reeds op 15 jarigen leeftijd door den dood verloor²⁾.

Volgens de rekening van het Kleermakersgilde werd PIETER DE CANTER in 1646/1647 tot meester in het gilde aangenomen. Het klinkt eenigszins zonderling, dat

¹⁾ Zie o.a. VAN LOON II, blz. 200 en *Jaarboek* 1924, pl. V, No. 3a.

²⁾ Volgens mededeeling van den heer DE Vos, heeft weduwe ABIGAËL PIETERSdr. bij schepenbrief van 5 Februari 1638 op zich genomen haar wezen te onderhouden, waartoe zij haar huis in de Potstrate tot zekerheid stelde.

iemand, het eenvoudige beroep van kleermaker uitoefenende, er een familiewapen op zou hebben nagehouden. Dit zal vermoedelijk wel in verband hebben gestaan met PIETERS voorouders uit Brugge, die mogelijk dit wapen voerden. Dat hij echter tot den deftigen stand behoorde, mag worden opgemaakt uit de beide door hem gesloten huwelijken. PIETER DE CANTER werd namelijk 17 Juli 1653 in den echt verbonden met NEELTJE BORRENDAMME en, na haar overlijden, den 2den Februari 1665, met MAGDALENA SCHURBEQUE, die beiden uit goeden huize stamden. Van af zijn eerste huwelijk, tot aan zijn overlijden in 1677, bewoonde het gezin het aardige huis met luifel en stoepbanken, staande aan de Noordzijde van de Meelstraat, thans B 386, in de onmiddellijke nabijheid van het stadhuis ¹⁾. Van PIETER DE CANTER kan nog worden gezegd, dat hij 8 Maart 1671 tot kamerbode of consistorie-dienaar werd benoemd en, blijkens de Notulen der Classis van Schouwen en Duiveland d.d. 18 Maart daaraanvolgende, eveneens tot dienaar der Classis „wesende een man vroom ende van goeden wandel zooveel als bekend was”. In deze laatste functie volgde, na zijn overlijden, zijn zoon CORNELIS hem op. Den 2den November 1677 beëdigde PIETER'S weduwe MAGDALENA SCHURBEQUE ter weeskamer den inventaris van haar overleden man.

PIETER DE CANTER heeft vier kinderen nagelaten, allen uit het eerste huwelijk ontsproten: CORNELIS, JACOB, ROCHUSJE en PIETER. Over deze personen en verdere

¹⁾ De afbeelding van dit fraaie huis komt o.a. voor in deel I van den *Tegenwoordigen Staat van Zeeland* op blz. 327. Het prentje is in 1743 door CORNELIS PRONK geteekend. Na 1677 zal aan dien gevel wel niet veel meer zijn veranderd.

nakomelingen geeft „*De Vroedschap van Zierikzee*” uitvoerige berichten.

JACOB DE KANTER, tweede zoon van PIETER en ABIGAËL, is een voornaam ingezetene geworden, die, zooals wij in den beginne reeds hebben gemeld, het zelfs tot burgemeester der stad heeft gebracht. Gedoopt 24 Juni 1657, stierf hij 14 Augustus 1719 en werd met wapen van vier kwartieren begraven. Hij is gehuwd geweest met JOHANNA KINNEMOND. Zijn naam komt, zooals gezegd, als overdeken voor op den gildepenny van het St. LUCIA- of Bakkerinnengilde aldaar.

b. Eerepenning van de Jonge Schutterij van St. Sebastiaan te Zierikzee aan HERMAN CLAASZ. DE HUYBERT vereerd.

In het munt- en penningkabinet van het Zeeuwsch Genootschap berust een verguld zilveren ovale fraai gegraveerde schutterspenning van de confrérie van St. Sebastiaan te Zierikzee. Men vindt het stuk omschreven op blz. 135 van den in 1907 verschenen catalogus. Thans kan ik dit bericht wat aanvullen door mede te deelen, dat de penning door de Jonge Schutterij van St. Sebastiaan aan HERMAN CLAASZ. DE HUYBERT is vereerd en wel vermoedelijk bij gelegenheid dat deze tot deken der Confrérie werd aangesteld.

Op de voorzijde van den fraai gegraveerden penning komt het gekroonde wapenschild van HERMAN CLAASZ. DE HUYBERT voor: in blauw 3 zilveren met goud gekroonde zwemmende haringen boven elkander; een uitkomende gekroonde haring als helmteeken¹⁾.

¹⁾ Volgens de omschrijving, opgenomen in „*De Vroedschap*”, op blz. 786.

Het schild is door fraai bewerkte krullen omgeven. De keerzijde vertoont het Jeruzalemsche kruis van St. Sebastiaan, waarboven 5 distels prijken. Boven het schild een golvende band, waarop de spreuk: *ALTYT × AENCLEVENDE.*

De medaille is door een koordrand omgeven.

Met oog en ring. Afmetingen zonder het oog 46 × 38 m.M.

Verzameling van het Zeeuwsch Genootschap.

Zilververguld. Pl. III. No. 2.

De schutterij van de Jonge Schutters bestond reeds lang, want de gildebrief dezer Confrérie dateert van 16 Juli 1512. HERMAN CLAASZ. DE HUYBERT werd omtrent 1587 geboren. Mogelijk is de penning bij het 100-jarig bestaan der Schutterij in 1612 aan hem uitgereikt, bij welke gelegenheid hem het dekenschap kan zijn aangeboden. Volgens de Notulen van den Raad werd 2 Juli 1620 Mr. HUBRECHT STOUTENBURG tot zijn opvolger als deken benoemd, daar HERMAN CLAASZ. DE HUYBERT was overleden. Hij bereikte ongeveer den 33-jarigen leeftijd.

De schutterij zelve is met de andere toen nog aanwezige in Februari 1795 door den Raad (de Municipaliteit) ontbonden en opgeheven.

HERMAN CLAASZ. DE HUYBERT was een zoon van NICOLAAS JANSE DE HUYBERT¹⁾ en LEVINA VAN DER LISSE. Hij was hun 7de kind en bekleedde te Zierikzee verschillende betrekkingen als secretaris van thesauriers 1607—1620, landrechter van Schouwen, kerkmeester, heemraad van

¹⁾ „De Vroedschap”, blz. 136.

Schouwen, weesmeester, enz. enz. en was, zoo als wij gezien hebben, tot aan zijn overlijden deken der Confrérie der Jonge Schutters van St. Sebastiaan. 14 Mei 1620 is HERMAN DE HUYBERT ter aarde besteld. Hij is gehuwd geweest (2 Nov. 1610) met MARIA BOEYE, maar heeft geen kinderen nagelaten.

Er zijn geen aanwijzingen, die met zekerheid op vervaardiging van den penning door ANTH. PSZ. VAN DER WILLIGEN doelen. De fraaiheid echter der gravure doet zulks wel vermoeden. VAN DER WILLIGEN was in die jaren reeds een bekend graveur. Mogelijk is de penning slechts eenige jaren vóór HERMAN'S overlijden aan dezen vereerd. In dit geval zal de medaille stellig door VAN DER WILLIGEN zijn gegraveerd, immers hij had in 1619 door zijn prachtige kopergravure van het model van den Monstersen thoorn van St^e LIEVENS Monsterkercke, waarvoor hij 14 p. gr. vls. ontving, reeds een groote vermaardheid in de stad zijner inwoning verkregen. In ieder geval is de penning door een begaafd kunstenaar bewerkt.

c. Over Krabbelaars als belooningsgeld aan Zierikzeesche Stadsdienaren.

Eenige jaren geleden werd mij uit Zierikzee te koop aangeboden een 12 tal zoogenaamde „krabbelaars”, die te Zonnemaire op Schouwen waren gevonden. Om de eigenaardigheid der vondst heb ik ze alle voor het Zeeuwsch Genootschap aangekocht en bij de landen ingedeeld, waar ze thuis behooren. Krabbelaars zijn, zooals men weet, vierstuiverspenningen van KAREL V, die wegens den dubbelen arend met uitgestrekte vleugels

en scherp geklauwde pooten in den volksmond krabbelaars werden genoemd¹⁾). In Brabant en Vlaanderen waren deze vierstuiverstukken onder den naam van „vliegers” bekend. De vondst bestond uit twee exemplaren van het graafschap Holland en Zeeland, respectievelijk gedateerd 1539 en 1540. De cijfers van het eerste exemplaar zijn onderling verwisseld, zoodat er feitelijk 1359 staat! (Zie VAN DER CHEJS, *Graafschap Holland en Zeeland*, pl. XXVI, No. 21). Vervolgens troffen wij er 9 stuks in aan van het hertogdom Brabant, alle te Antwerpen geslagen. Zij voeren de jaartallen 1536, 1540, 1544 en 1547. (Zie DE WITTE, pl. 11, No. 672). Ten slotte één exemplaar van het graafschap Vlaanderen van het jaar 1539, met de lelie van het munthuis te Brugge. Wij zouden van deze krabbelaars hier geen melding hebben gemaakt, ware het niet, dat in *De Vroedschap van Zierikzee* staat aangeteekend, dat in den *Tegenwoordigen staat van Zeeland*, in deel I, wordt verhaald, dat bij de jaarlijksche verkiezingen van het college van Burgemeesters en Schepenen te Zierikzee, die op St. Stevensdag, 26 December, plaats hadden, ook een uitkeering in krabbelaars aan sommige gemeentedienaren werd gedaan.

Zie hier wat er op blz. 406 wordt vermeld: „Op den Verkiezingsdag vergaderden de Baljuw, de twee afgaande Burgemeesters en de Schepenen, benevens de Secretarissen op een overnachtse Weete, onder Eede, op de Raadkamer des Morgens ten tien Uren. Vooraf

¹⁾ De keerzijde wordt ingenomen door een twaalfveldig, gekroond vorstelijk wapenschild, rustende op twee laurierstokken. Een zeer duidelijke krabbelaar (vlieger) van Vlaanderen van 1540 wordt op plaat III. no. 3 afgebeeld.

begeven ze zig", lezen wij verder, „naar de Vierschaar ter beëediging van eenige Stadsbedienden, daar onder hen eenige Krabbelaars plagten te worden uitgedeeld, dat in 't jaar 1747 is afgeschaft". Het was een oud gebruik. Volgens de stadsrekening van 1746/1747, hadden zij een waarde van 9 stuivers. Er werden bij die gelegenheid in 1747 429 stuks bij den stadspenningmeester ingewisseld ¹).

Wij zijn van meening, dat de genoemde twaalf krabbelaars wel van de stadskrabbelaars zullen afkomstig zijn geweest. Over het vinden van geld, krijgt men niet altijd de zuivere waarheid te hooren.

Een andere eigenaardige gewoonte te Zierikzee was het „dobbelen" na de verkiezingsdagen. Het is bekend, dat het bekleeden van het overdekenschap van een gilde niet uitsluitend een eerepost was, maar dat er somtijds niet te versmaden voordeelen aan waren verbonden, zooals wij er in onze artikelen over enkele Middelburgsche gilden verschillende hebben doen kennen. Dit zag voornamelijk op de meer voorname gilden. De kleinere broederschappen hadden slechts weinig aan te bieden, maar, aangezien weinig toch altijd iets meer is dan niets, wilden de belanghebbenden er toch gaarne van profiteeren. Op den verkiezingsdag werd dan over die kleine overmanschappen gedobbeld tusschen den baljuw, de nieuw gekozen burgemeesters, de schepenen en den secretaris ²). Zoo'n douceurtje, zegt DE VOS, werd „een

¹) Zie: „*De Vroedschap*”, blz. 797.

²) Nadat de Burgemeesters verkosen waren wiert gedobbelt etc. en hebbe ik (Mr. CORNELIS BOEIJJE, die in 1716 als jong schepen voor het eerst zulk een verkiezing bijwoonde) het overmanschap van zoute en tonnevis zijnde 6 of 7 guldens. „*De Vroedschap*”, blz. XXVII.

dobbel" genoemd. Het is opvallend, dat die kleine voordeeltjes in vreemde muntspeciën waren opgesteld. Zoo had men „de dobbels van de lakenhal à 2 angelotten ¹⁾); van de meekeur; van het overmanschap à 2 gouden leeuwen van 25 schellingen ieder; van de varkenskeur à 4 Fransche Kronen van 9 gulden ieder; van den afslag van Kiemenhoeke (versche visch) à £ 1 benevens een kabeljauw; van de zoute- en tonnevisch à 1 angelot en van de poorterijs".

Zoo zachtjens aan begint er licht te komen in de munt- en penninggeschiedenis van Zierikzee. Mogen anderen het mogelijk nog in de archieven geborgen penningnieuws aan het duister onttrekken. Met een zoo voortreffelijken gids als den gemeente-archivaris aldaar, zal het een aangenaam en dankbaar werk zijn. Wij zelve zullen echter daar wel niet meer aan medewerken.

Middelburg.

M. G. A. DE MAN.

¹⁾ „De Vroedschap van Zierikzee", blz. 796.

1.

1.

2.

2.

3.

3.